IBAD
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
Journal of Social Sciences

Özgün Araştırma / Original Research

IBAD 2026 (20): 107-132

https://doi.org/10.21733/ibad.1865364 **OPEN**

Türkiye'deki Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Yaşantılarına ve Maddi Kaygılarına Göre Çalışma İradesinin ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi

An Examination of Work Volition and Happiness Among Adults Living in Türkiye in Relation to Childhood Experiences and Financial Anxiety

M. Ensar Atalay[1]
Fulya Yüksel Şahin[2*]

ÖZ

Araştırmada, yetişkin bireylerin çalışma iradesinin ve mutluluk düzeylerinin çocukluk çağı yaşantılarına ve maddi kaygılarına göre anlamlı bir düzeyde farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan, yaşları 22 ile 65 arasında değişen 400 kişi oluşturmuştur. Araştırmada gerekli verileri elde etmek için "Çocukluk Yaşantıları Ölçeği", "Maddi Kaygı Ölçeği", "Çalışma İradesi Ölçeği", "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, MANOVA-Wilks Lambda(λ) Testinden yararlanılmıştır. Ayrıca, betimsel analizler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukluk döneminde olumsuz aile yaşantısı yüksek ya da düşük düzeyde olan yetişkin bireylerin çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, çocukluk döneminde olumsuz okul yaşantıları ve olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi düzeyleri düşük çıkmıştır. Çocukluk döneminde olumsuz aile yaşantıları, olumsuz okul yaşantıları ve olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır. Ayrıca, maddi kaygıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır. Araştırmanın bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çalışma İradesi, Mutluluk, Çocukluk Yaşantıları, Maddi Kaygı, Türk Yetişkinler, Türkiye

ABSTRACT

This study examined whether adults' levels of work volition and happiness differ according to their childhood experiences and financial anxiety. The sample consisted of 400 individuals aged 22 to 65 years residing in various cities across Türkiye. Data were collected using the Childhood Experiences Scale, the Financial Anxiety Scale, the Work Volition Scale, and the Oxford Happiness Questionnaire–Short Form. Multivariate analysis of variance (MANOVA) with Wilks' Lambda (λ) and descriptive statistics were employed to analyze the data. The results indicated no significant difference in work volition between adults reporting high and low levels of negative family experiences during childhood. However, participants who reported higher levels of negative school experiences and negative personal–social experiences exhibited significantly lower levels of work volition. In addition, individuals with higher levels of negative family, school, and personal–social childhood experiences reported lower levels of happiness. The findings also showed that higher levels of financial anxiety were associated with lower levels of both work volition and happiness. These findings are discussed in relation to the existing literature, and implications for future research and practice are presented.

Keywords: Work Volition, Happiness, Childhood Experiences, Financial Anxiety, Turkish Adults, Türkiye

[*] **Sorumlu yazar / Corresponding author**
[1] Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, E-mail: ensaratalay.ea@gmail.com **ORCID:** https://orcid.org/0009-0002-8102-9487
[2] Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, E-mail: fusahin@yildiz.edu.tr **ORCID:** https://orcid.org/0000-0003-3454-2142
Başvuru/Submitted: 16.01.2026 **Kabul/Accepted**: 29.07.2026
***iThenticate* Similarity Index** 10%

Atalay, M. E. & Yüksel Şahin, F. (2026). Türkiye'deki yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarına ve maddi kaygılarına göre çalışma iradesinin ve mutluluk düzeylerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi-IBAD Journal of Social Sciences,* (20), 107-132. https://doi.org/10.21733/ibad.1865364

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License, allowing use, sharing, adaptation, and reproduction in any format with proper credit to the original authors and source, a link to the license, and disclosure of changes. Third-party material is included under the same license unless stated otherwise. For uses beyond the license or statutory exceptions, permission must be obtained from the copyright holder. For details, visit http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

GİRİŞ

Bireyin doğuştan getirmiş olduğu potansiyellerini ve yeteneklerini geliştirebileceği, fizyolojik, psikolojik, sosyal ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve yaşamına anlam katarak mutlu olabileceği önemli unsurlardan birisi de mesleğidir (Yeşilyaprak, 2012). Bu nedenle bireyin mesleğini seçerken kendisini özgür hissetmesi çok önemlidir. Ancak, meslek seçimi birçok faktörün etkisiyle şekillenmektedir. Bu faktörler arasında ailenin özellikleri ve beklentileri, cinsiyetçi bakış açısı, cinsiyete dayalı mesleki ilgi, olumsuz çocukluk deneyimleri (Adelson, Wilkins & Ginter, 2022), tek ebeveynle ya da büyükanne ve büyükbaba ile birlikte yaşama (Koçak, Ergin & Younis, 2022), bireyin ekonomik gelir düzeyi, kültürel özellikleri, özyeterlik inancı, arkadaş ve öğretmenlerin yönlendirmeleri, iş bulma olanakları, gelir elde etme potansiyeli, mesleğin saygın bir sosyal statü sunması, sosyal medyada yapılan tanıtımlar (Nguyen vd., 2023), maruz kalınan ayrımcılık (Newman vd., 2026), çalışma saatleri, işe alım süreçlerindeki cinsiyetçi yaklaşımlar (Seehuus, 2023) ile yazılı ve görsel basının etkisi yer almaktadır. Bu faktörler meslek seçimini etkilese de, bireyin meslek seçimi sürecinde karşılaştığı kısıtlamalar ve engellerle başa çıkabilme kapasitesi son derece önemlidir (Newman vd., 2026). Bireyin, kendi doğasına uygun olarak herhangi bir etki veya baskı altında kalmadan mesleki tercihini özgürce yapabilmesi ve bu tercihinde kararlı olabilmesi ise "çalışma iradesi" kavramıyla açıklanmaktadır (Büyükgöze, 2018).

Çalışma iradesi, bireyin dışsal kısıtlamalara rağmen işi ve kariyeriyle ilgili kararlarını kendi iradesiyle alma isteği ve kapasitesidir (Duffy vd., 2012; 2016; Kirazcı ve Büyükgöze-Kavas, 2021; Kwon, 2019). Çalışma iradesi ile ilgili olarak yapılmış olan açıklamalara bakıldığında vurgu yapılan çeşitli yönlerinin olduğu görülmektedir. Bu açıklamalara göre çalışma iradesi doğru kararları verme becerisi (Taylor, vd., 2023; Yumuk-Mercan & Yumuk-Günay, 2023;); yaşadığı çeşitli zorlukların üstesinden gelerek kariyer hedeflerini geliştirmesi, hedeflerine ulaşma isteği, gelecekteki kariyer fırsatlarının mevcut olacağına olan inancı (Kwon, 2019); çalışma yaşantısında değişim yapma kapasitesini kontrol etme becerisi (Duffy vd., 2015; Kirazcı & Büyükgöze-Kavas, 2021) olarak da ele alınmaktadır. Bu bağlamda çalışma iradesinin yalnızca mesleğin özgürce seçilmesiyle sınırlı olmadığı, kariyer süreci ve çalışma yaşamı boyunca süreklilik gösteren dinamik bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Bireylerin mesleki tercihlerinde öncelikli olarak dikkate aldıkları unsurların istihdam olanakları, maddi kazanç ve statü olduğu ifade edilmektedir (Lent vd., 2002). Bununla birlikte birey, istihdam kolaylığı ya da yüksek gelir beklentisi nedeniyle kendisine uygun olmayan bir mesleği tercih etmiş de olabilir (Seçer & Çınar, 2011). Ayrıca, bireyin kariyer kararını alırken kendisini özgür hissedememesi (Yumuk-Mercan & Yumuk-Günay, 2023), kariyer kararı verme özyeterliğinin düşük olması (Kirazcı & Büyükgöze-Kavas, 2021), sağlıklı kariyer kararları verememesi (Doğan, 2014), düşük psikolojik iyi oluş ve özgüven düzeyine sahip olması (Kwon, 2019), ailenin olumsuz tutumları ile düşük ekonomik gelir düzeyi (Nguyen vd., 2023), bireyin çalışma iradesini zayıflatabilmekte ve buna bağlı olarak mutluluk düzeyinin azalmasına yol açabilmektedir.

Mutluluk, bireyin yaşamından duyduğu doyum ile olumlu duyguların olumsuz duygulara kıyasla daha fazla olması durumu olarak tanımlanmaktadır. Sağlık, ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutların karşılıklı etkileşimi sonucunda çok boyutlu bir yapı olarak da ortaya çıkmaktadır (Diener, 1984; Eryılmaz, 2010). Mutluluğa etki eden genetik ve çevresel koşullar bireyden bireye farklılıklar gösterir. Özellikle yetişkin bireylerdeki değişkenler; iş tatmini (Judge & Watanabe, 1993), sağlık durumu (Veenhoven, 2008), sosyal ilişkiler ve aile bağları (Myers, 2000) ve ekonomik gelir-maddi durum (Diener & Biswas-Diener, 2002; Yüksel Şahin &

Yılmaz, 2023) şeklinde sıralanabilir. Bireyin aile içinde yaşadığı olumsuz çocukluk yaşantılarının ve sahip olduğu maddi kaygılarının bu araştırmada incelenen çalışma iradesi ve mutluluk düzeylerini azaltabileceği düşünülmektedir. Çünkü bireyin maruz kaldığı olumsuz çocukluk yaşantıları ile maddi kaygıları birikimli risk etmenlerini oluşturarak, çalışma iradesi ve mutluluk üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Olumsuz Çocukluk Yaşantıları İle Çalışma İradesi ve Mutluluk

Olumsuz çocukluk yaşantıları, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimini tehdit eden, travmatik nitelik taşıyan deneyimler olarak tanımlanır. Bu yaşantılar, bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanmaması (ihmal) ya da fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalması gibi doğrudan zarar verici durumları içerir. Ayrıca, çocuğun gelişimini destekleyici çevresel koşullardan yoksun kalması ve travma yaratabilecek olaylarla karşılaşması da bu kapsamda değerlendirilir (Boullier & Blair, 2018). *Fiziksel istismar,* çocuğun kasten fiziksel olarak zarar görmesine; *duygusal istismar,* küçük düşürme, aşağılama gibi psikolojik baskılara; *cinsel istismar* ise çocuğun cinsel anlamda sömürüldüğü durumlara işaret eder (Lacey vd. 2020; Whitfield vd. 2005). İhmal ise çocuğun temel bakım, beslenme, barınma, sağlık ve eğitim gibi yaşamsal ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmaması durumudur (Hunt vd., 2017; Kara & Yüksel-Şahin, 2021). Çocukluk döneminde yaşanan bir diğer yaygın olumsuzluk, genellikle okul ortamında karşılaşılan akran zorbalığıdır. Akran zorbalığı, bir bireyin ya da grubun, daha zayıf konumda olan bireye karşı sistematik olarak uyguladığı fiziksel, sözel, sosyal veya dijital yolla gerçekleştirilen saldırgan davranışlardır (Çankaya, 2011; Salmivalli, 2010).

Birçok kuramcı, çocuklukta edinilen deneyimlerin, bireyin tüm yaşamına yansıdığını ve kalıcı etkileri olduğunu vurgulamaktadır (Corey, 2000; Elliott, 2017). Çocukluğunda olumsuz deneyimi olan bireylerin özgüveninin, karar verme becerisinin (Klumpp, 2024) ve kariyer kararı verme özyeterliğinin düşük olduğu görülmektedir (Mathur & Chauhan, 2025). Özgüven düşüklüğü kariyer kaygısının artmasına neden olarak, kariyer seçme sürecinde yaşanılan değişimlerle mücadele edebilme ve kariyeri yeniden planlayabilme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Çoğalan & Yazıcı, 2022). Özgüven düşüklüğü bireylerin meslek seçimi konusunda da kendine olan güvenini azaltarak, bireylerin yeni fırsatları değerlendirme, seçenekleri analiz etme ve hedef belirleme gibi mesleki karar süreçlerinde çekingen ve temkinli davranmasına yol açabilmektedir. Hata yapma ya da başarısız olma kaygısı ile kariyerine yönelik kararlarını alması zorlaşabilmektedir. Koçak vd. (2022) ve Reiland'ın (2023) belirttiği gibi, özgür kariyer kararı verme becerisinin karşılığı olan çalışma iradesinin de olumsuz çocukluk deneyimleri nedeniyle işlevselliğinin etkilenebileceği ve bireyin mutluluk düzeyini azaltabileceği söylenebilir.

Olumsuz çocuk deneyimlerinin bireyde kendine zarar vermeyi, intihar düşüncelerini (Anda vd., 2006), depresyonu, anksiyeteyi (Gündüz & Gündoğmuş, 2019) ve stresi arttırdığı (Finlay vd., 2022); mutluluğu düşürdüğüne ilişkin araştırmalar mevcuttur (Erus vd., 2024). Ayrıca, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), bağışıklık sistemi rahatsızlıkları (Miller & Chen, 2010) ve cinsel işlev bozuklukları (Saadedine vd., 2023) gibi ciddi sonuçlara yol açabileceği ileri sürülmektedir. Görüldüğü gibi, bu denli etkileri olduğu kanıtlanan olumsuz çocukluk yaşantılarının mutluluk üzerinde yaralayıcı etkilerinin olduğu pek çok araştırmayla kanıtlanmıştır.

Araştırmada incelenen maddi kaygıların da bireylerin çalışma iradesini ve mutluluk düzeylerini azaltabileceği düşünülmektedir. Çünkü maddi kaygılar, bireyin motivasyonel kaynaklarını aşındırarak hem çalışma yaşamına yönelik istekliliğini, hem de mutluluğunu olumsuz yönde etkileyebilir.

Maddi Kaygılar İle Çalışma İradesi ve Mutluluk

Finansal engellere maruz kalmak bireyde maddi-finansal kaygılara yol açabilir. Maddi kaygı, bireyin parasal durumuna ilişkin uzun süreli endişe ve belirsizlik hissini yaşamasıdır (Lee, Kelley & Lee, 2023). Ekonomik yetersizlikler, bireyde stres yaratabilir; bu da kaygı belirtileri, motivasyon düşüklüğü ve yaşamdan alınan verimin azalması gibi sonuçlara yol açarak maddi kaygıya neden olabilir (Archuleta vd., 2013; Arpacı & Özek, 2019). Maddi kaygı, ekonomik krizlerin birey üzerinde duygusal ve davranışsal tepkilere yol açmasıyla ortaya çıkan bir durumdur (Shapiro & Burchell, 2012). Maddi kaygılara neden olan etmenler geçim sıkıntısı, yaşam koşullarının kötüleşmesi, geleceğe dair güven hissinin azalması (Ryu & Fan, 2023); ekonomik krizler, iş olanaklarının azlığı, işten çıkarılma (Avşar-Kurnaz, 2009), gelirin az olması, enflasyon, işsizlik, ağır hastalığın olması, yaşanılan yerleşim yeri, engelin olması, ruhsal bozukluklar, toplumsal cinsiyetle ilişkili kalıp yargılar olarak sayılabilir (Yurdakul, 2010). Maddi yoksunluk ve ekonomik kısıtlılık yaşamak bireylerin kariyer kararlarında seçim yapma özgürlüğünü de daraltmakta ve doğal bir sonuç olarak çalışma iradesini azaltıcı (Duffy vd., 2012) ve engelleyici etkilere yol açmaktadır (Çeven vd., 2024; Kirazcı & Büyükgöze-Kavas, 2021). Ekonomik kısıtlamalar, bireyin kariyer gelişimini ve başarısını destekleyen ekonomik kaynaklara yatırım yapmasını ve bu kaynaklara erişim kapasitesini engeller (Newman, 2026). Ekonomik kısıtlama ve zorlukların etkili bir çalışma iradesi ortaya koymayı zorlaştırdığı da görülmektedir (Duffy vd., 2016; Ergin vd., 2023).

Yapılmış olan araştırmalarda finansal sıkıntıların bireylerde yüksek düzeyde kaygıya, depresyona (Nabakooza, 2024); düşük yaşam doyumuna ve mutluluk düzeyinde azalmaya neden olduğu bulunmuştur (Richardson vd., 2013). Borçlu olmak ve finansal olarak zorluk yaşamanın ruh sağlığı üzerinde etkilerinin olduğu (Archuleta vd., 2013); finansal refah ile mutluluk arasında doğrusal ve pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmüştür (Iannello vd., 2021). Finansal kaygıların bireylerin mutluluk düzeylerini düşürdüğü, yaşam doyumu, öz yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık üzerinde olumsuz etkilerinin de olabileceğine dair çalışmalar da mevcuttur (Ayvaz & Şahin, 2024). Buradan hareketle, maddi kaygılar ile mutluluk arasındaki ilişkiyi Türkiye'deki çalışan yetişkinler bağlamında açığa çıkarmak da önemli olabilir.

Mevcut Araştırma

Çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmal, fiziksel şiddet, ebeveyn kaybı gibi travmatik deneyimlerin bireyin yetişkinlikteki çalışma motivasyonu ve mutluluk düzeyi ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Shonkoff vd., 2012). Çocukluk çağında yaşanılan olumsuz yaşantıların bireyin özgüvenini ve karar verme becerisini düşürerek (Klumpp, 2024) ve kariyer kaygısını arttırarak (Çoğalan & Yazıcı, 2022) meslek seçiminde özgür ve kararlı olmasını engelleyebilir. Aynı şekilde maddi kaygılar, bireyin geleceğe dair güven duygusunu, yaşam doyumunu, psikolojik dayanıklılığını (Haushofer & Fehr, 2014) ve mutluluğunu olumsuz etkileyebilmektedir (Yüksel Şahin & Yılmaz, 2023). Bu araştırmanın amacı, yetişkin bireylerin çalışma iradesinin ve mutluluk düzeylerinin çocukluk çağı yaşantılarına ve maddi kaygılarına göre anlamlı bir düzeyde farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmada incelenen olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ve maddi kaygıların, çalışma yaşamı ve mutluluk üzerindeki etkilerini birlikte ele alan bulgularımızdan hareketle, risk faktörlerinin (*çocuklukta olumsuz aile yaşantıları, okul yaşantıları ve kişisel-sosyal yaşantılar ile maddi kaygılar, ekonomik kısıtlılık*) ve koruyucu faktörlerin *(çocuklukta olumlu aile yaşantıları, okul yaşantıları ve kişisel-sosyal yaşantılar ile yeterli ekonomik durum)* ortaya çıkartılması önemli olabilir. Bu sayede, okul psikolojik danışmanlarının risk faktörlerine sahip olan çocuklar için koruyucu, önleyici ve

geliştirici psikolojik danışma yardımını sunmalarını sağlanabilir. Araştırmacıların ve okul psikolojik danışmanlarının çocukluk çağında yaşanılan olumsuz aile yaşantıları, akran zorbalığı, sağlıklı meslek seçimi, çalışma iradesi vb. gibi durumlara yönelik uygulayacakları müdahale programlarının geliştirilmesine ve uygulanmasına dikkati çekebilir. Ekonomik kaygısı olan bireylere yönelik "daha fazla sayıda ve ücretsiz psikolojik ve psikiyatrik yardımların" sunulması sağlanabilir. Ayrıca politikacıların ve kurumların, çalışanlara yönelik olarak sağlayacakları maaş ve maddi destek programlarını daha etkin bir şekilde yapılandırmasına olanak tanıyabilir. "*Sosyal adalet ve hak savunuculuğu*" açısından değerlendirildiğinde de, Keklik'in (2010) dikkat çektiği gibi, ekonomik kısıtlılık çeken bireylerin topluma tam olarak katılımlarının sağlanması ve kaynaklara tam ulaşımının sağlanması gereklidir. Sosyal adalet düşüncesinin temelinde, bireylere eşit davranılması, insani haklarının güvence altına alınması ve toplum imkanlarından adil bir şekilde yararlanması vardır. Bu sayede, mutluluk düzeyleri daha yüksek olan bireylerin oluşmasına katkıda bulunulmuş olur (Yüksel Şahin & Yılmaz, 2023). Diğer yandan, bu araştırmada ele alınan olumsuz çocukluk yaşantılarının mutlulukla ilişkisini inceleyen birçok çalışmaya (Potter vd., 2024; Erus vd., 2024; Gündüz & Gündoğmuş, 2019; Oğuz vd., 2022) rastlanılsa da, çalışan ve yetişkin bir örneklem grubunda araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu açıdan, araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların literatüre bir ölçüde de olsa katkı sağlaması umulmaktadır. Bu araştırma, ülkemizde son yıllarda kendisini derinden hissettiren maddi kaygılar ile mutluluk arasındaki ilişkiyi saptaması açısından da önemli olabilir.

2. YÖNTEM

Araştırma, betimsel bir araştırma olup, tarama modelinde gerçekleştirilmiş kesitsel bir çalışmadır. Tarama araştırmasında, belirli bir grubun özellikleri belirlenir. Bu amaçla, çeşitli ölçeklerden yararlanılarak, bireylerden bilgiler edinilir (Büyüköztürk vd., 2009). Kesitsel çalışmalar belli bir zaman diliminde bir kişi veya grup üzerinde yapılan gözlemleri içerir ve bu özellikler analiz edilir. Bu araştırmalar nedensel verilerle ilgilenmez sadece mevcut durum üzerine bir tanımlama sunar (Babbie, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, yaşları 22 ile 65 arasında değişen ve çalışan 400 yetişkin birey oluşturmuştur. Çalışma grubunun sayısının belirlenmesinde, "Örneklem Tablosu" temel alınmıştır. Tabloda anlamlılık düzeyi .05 ve evrenin yüzmilyon ve üstü olması durumunda, örneklemin en az 384 kişiden oluşması gerektiği görülmüştür (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004, s.50). Ayrıca araştırmada çalışma grubuna dahil etme ve dışlama kriterleri belirlenmiştir. Dahil etme kriterleri; 22- 65 yaş arasında olmak, çalışıyor olmak ve gönüllü katılımı sağlamaktır. Yaş aralığının yetişkin çalışan bireylerden oluşturulmasının temel gerekçesi, ülkemizde istihdam edilen nüfusun büyük ölçüde bu yaş grubunda yer almasıdır. Çalışma grubunun dışlama kriterleri olarak 22 yaşın altında ve 65 yaşın üstünde olmak, çalışmıyor olmak şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada, bu doğrultuda "uygun örnekleme" yöntemi tercih edilmiştir. Uygun örneklemede araştırmacı, yakın ve erişilmesi kolay olan bir katılımcı grubunu seçer (Kılıç, 2013). Uygun örneklemede veriler; zaman, maliyet ve işgücü açısından araştırmacıya kolaylık sağlaması nedeniyle araştırmacının çevresinde bulunan, erişimi kolay, tanıdık ve ulaşılabilir gruplardan hızlı bir biçimde toplanır (Etikan, Musa & Alkassim, 2016). Araştırmaya katılan katılımcıların 226'sı (%56.50) kadın, 171'i (%42.75) erkek ve 3'ü diğer cinsiyette (%0.75) tanımlayan yetişkin bireylerdir. Katılımcıların 214'ü (% 53.50) 22-32 yaş, 107'si (%26.75) 33-43 yaş, 59'u (%14.75) 44-54 yaş, 20'si (%5) 55-65 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyini bildiren katılımcıların 1'i (%0.25) okuryazar, 11'i (%2.75) ilkokul mezunu, 14'ü (%3.5) ortaokul mezunu, 49'u (%12.25) lise mezunu, 269'u (%67.5)

üniversite mezunu, 56'sı (%14) lisansüstü eğitimdir. Katılımcıların 238'i (%59.5) büyük şehirde, 72'si (%18) küçük şehirde ve 90'ı (%22.5) ilçede yaşamaktadır. Katılımcıların yaşadıkları şehirler, İstanbul %43,00, Çorum %15,25, Ankara %8,25, İzmir %1,5, Mersin %6,25, Gaziantep %4,75, Sinop %2,75, Van %1,75, Kahramanmaraş %1,5, Kayseri %1,25, Tekirdağ %1,25, Bursa %1,25, Bartın %1,25, Antalya %1, Sivas %1, Manisa %0,75, Ordu %0,5, Kırşehir %0,5, Kocaeli %0,5, Kırıkkale %0,5, Tokat %0,5, Bolu %0,25, Kütahya %0,25, Elazığ %0,25, Hatay %0,25, Karabük %0,25, Giresun %0,25, Nevşehir %0,25, Denizli %0,25, Adana %0,25, Kastamonu %0,25, Erzincan %0,25, Yozgat %0,25, Artvin %0,25, Şanlıurfa %0,25, Şırnak %0,25, Muğla %0,25, Kars %0,25, Zonguldak %0,25, Samsun %0,25 şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için "Çocukluk Yaşantıları Ölçeği", "Maddi Kaygı Ölçeği", "Çalışma İradesi Ölçeği" ve "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu" kullanılmıştır.

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği Manap (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 12 maddelik, 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olacağı anlamını taşımaktadır. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği üç alt boyuta ayrılmıştır: Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı, Kişisel-sosyal Yaşantı. Her alt boyut 4 maddeden oluşmakta olup toplamda 12 madde yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin alt boyutlarından aile yaşantısı boyutunun .72 ile .80, kişisel-sosyal yaşantı boyutunun .65 ile .75, okul yaşantısı boyutunun .51 ile.84 puan arasında değiştiği bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda üç alt boyutun geçerliliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Buna göre uyum indeksleri şu şekilde bulunmuştur: x^2 : 103.509 (sd= 51, p<.001), x^2/sd= 2.031, RMSEA= 0.059, AGFI= 0.922, CFI= 0.948, NFI= 0.904, anlamlılık düzeyi .00'dır. Tüm modele ilişkin değerlerin kabul edilebilir veya mükemmel düzeyde veriye sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için hesaplanan Cronbach Alfa katsayılarının Aile Yaşantısı için .82, Okul Yaşantısı için .77 ve Kişisel-sosyal yaşantı için .70 olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada hesaplanan Cronbach Alfa değerleri Aile Yaşantısı için .93, Okul Yaşantısı için .78 ve Kişisel-Sosyal Yaşantısı için .86 olarak bulunmuştur.

Maddi Kaygı Ölçeği

Archuleta ve diğerlerinin 2013 yılında geliştirdiği Maddi Kaygı Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlaması Ayvaz ve Şahin (2024) tarafından yapılmıştır. Ölçek, yedi maddelik ve 7'li likert tipindedir. Ölçekten yüksek puan almak yüksek maddi kaygı taşındığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Yapı geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılmış ve ulaşılan değerler .63 ile .91 arasında değiştiği saptanmıştır. Model uyum değerleri incelendiğinde ise RMSEA değeri dışında tüm değerlerde modelin veriye iyi uyum gösterdiği bulunmuştur (S-B x2 (14) = 61.529, p < .001, SRMR = .028, CFI = .967, TLI = .951, RMSEA = .122, %90 GA [.091, .153]. Ölçeğin güvenirlik çalışması için hesaplanmış olan Cronbach Alfa değeri .94 ve Test Tekrar Test değeri r = .86'dır. Bu araştırmada hesaplanan Cronbach Alfa değeri .95'tir.

Çalışma İradesi Ölçeği

Ölçek bireylerin engellere rağmen mesleki seçimler yapma kapasitesinin araştırılmasında kullanılmak üzere Duffy vd. (2012) tarafından geliştirilmiştir. "Çalışma İradesi Ölçeği"nin kültürümüze uyarlaması Büyükgöze-Kavas ve Ünal tarafından 2019 yılında yapılmıştır. Ölçek 13 maddelik ve 7'li likert tipindedir. Ölçekten yüksek puan almak yüksek düzeyde Çalışma İradesi'ne sahip olmak anlamına gelmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile denenmiş, üç faktörlü yapının uyum iyiliği endeksleri (CFI = .96,

TLI = .95, RMSEA = .048, %90 Güven Aralığı = [.026 - .067], SRMR = .049) ölçeğe ait üç faktörlü yapı ile uyum sağladığı, yapılan regresyon katsayılarının anlamlı düzeyde oldukları saptanmış, yapılan geçerlik denenceleri sonucu iyi derecede uyuma ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışması için hesaplanmış olan Cronbach Alfa değeri .86'dır. Bu araştırmada hesaplanan Cronbach Alfa değeri .68'dir.

Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu

Oxford Mutluluk Envanteri (OME), Argyle, Martin ve Crossland (1989) tarafından 29 maddelik 4'lü Likert tipi olarak geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlama çalışması Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖK) olarak Doğan ve Akıncı-Çötok (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek yedi maddelik 5'li Likert tipindedir. Ölçekten yüksek puan almak, algılanan mutluluk düzeyinin yüksek olduğu anlamını taşımaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları yapılmıştır. OMÖK'ün yapı geçerliliğini ölçmek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi verilerine göre 2.782 olan ve toplam varyansın % 39.74' ünü açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ki-kare testi 2.77 olarak saptanmıştır. Uyum iyiliği endeksleri incelendiğinde AGFI, GFI, NFI, CFI, IFI için .90 üzeri, RMR ve RMSEA için ise .08 değerlerin kabul edilebilir değerler olacağı bulunmuş ve bu değerleri iyi düzeyde karşıladığı saptanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışması için hesaplanmış olan Cronbach Alfa .74, ve Test Tekrar Test güvenirlik değer, .85 olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada hesaplanan Cronbach Alfa değeri .80'dir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yetişkinlerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeyleri, çocukluk çağı yaşantılarına ve maddi kaygılarına göre incelenmiştir. Veri toplama araçları "Google Forms" ortamında düzenlenmiş ve gönüllü katılımcılardan çevrim içi olarak veri toplanmıştır. Veriler WhatsApp, Instagram ve e-posta gibi dijital iletişim kanalları aracılığıyla ulaşılan gönüllü katılımcılardan elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri, SPSS 30 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada "Çalışma İradesi" ve "Mutluluk" bağımlı değişkenler olarak; "Çocuklukta Aile Yaşantısı", "Çocuklukta Okul Yaşantısı", "Çocuklukta Kişisel-Sosyal Yaşantı", "Maddi Kaygılar" ise bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Çocukluk yaşantıları ve maddi kaygı ölçeklerinden elde edilen puanların ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Ortalamanın bir standart sapma altında kalan katılımcılar "1" (düşük grup), ortalamanın bir standart sapma üzerinde kalan katılımcılar ise "2" (yüksek grup) olarak kodlanmıştır. Ortalamanın ±1 standart sapması arasında kalan katılımcılar analizlere dâhil edilmemiştir. Elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleriyle değerlendirilmiştir. Varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliği ise Box's M testi ile incelenmiştir. Varyans-kovaryans eşitliği sağlandığı için MANOVA-Wilks' Lambda testi uygulanmıştır. MANOVA sonucunda anlamlı fark elde edilen durumlarda, farkın kaynağını belirlemek üzere gruplar arasında tek yönlü ANOVA analizleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, grupların ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek için etki büyüklüğü (η^2) değerleri incelenmiştir. Buna göre η^2 = .01–.05 düşük, η^2 = .06–.13 orta ve $\eta^2 \geq .14$ yüksek düzeyde etki olarak yorumlanmıştır (Büyüköztürk, 2012). Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Etik Beyan

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştiren araştırmacılardan e-posta yoluyla izin alınmıştır. Araştırma için Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 05.01.2025 tarihli ve 2025.01 toplantı numaralı onay alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı ve gönüllülük esasları hakkında bilgilendirme yapılmış; ayrıca araştırmacı iletişim bilgileri paylaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada ilk olarak "Çocukluk Yaşantıları Ölçeği", "Maddi Kaygı Ölçeği", "Çalışma İradesi Ölçeği" ve "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu" ndan elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için alınan puanların çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmış ve sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir. Ayrıca, varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek için Box's M Testi hesaplanmış ve sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Çocukluk Yaşantıları Ölçeği, Maddi Kaygılar Ölçeği, Çalışma İradesi Ölçeği, Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu Çarpıklık ve Basıklık Değerleri*

Değişkenler	n	Çarpıklık	Basıklık
Çocukluk Yaşantıları	400	-.75	.35
Maddi Kaygılar	400	.62	-.67
Çalışma İradesi	400	.35	.52
Mutluluk	400	.21	.09

Tablo 1'de görüldüğü gibi çarpıklık ve basıklık katsayıları, - 1.50 ile +1.50 aralığı arasındadır. Bir veri grubunda çarpıklık ve basıklık değerleri -1.50 ile +1.50 aralığı içinde kalıyorsa, bu durum puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca "Çalışma İradesi Ölçeği"nden ve "Oxford Mutluluk Ölçeği-Kısa Formu"ndan elde edilen puanların varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek için Box's M Testi de yapılmış ve sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Çalışma İradesi ve Mutluluk Puanlarına İlişkin Box's M Testi Sonuçları*

Değişkenler	Box's M	p
Çocuklukta Aile Yaşantısı ve Çalışma İradesi / Mutluluk	4.48	.23
Çocuklukta Okul Yaşantısı ve Çalışma İradesi / Mutluluk	2.51	.49
Çocuklukta Kişisel-Sosyal Yaşantı ve Çalışma İradesi / Mutluluk	5.21	.21
Maddi Kaygılar ve Çalışma İradesi / Mutluluk	6.30	.10

Tablo 2'de görüldüğü gibi Box's M Testi sonucunda, çocuklukta aile yaşantısına, çocuklukta okul yaşantısına, çocuklukta kişisel-sosyal yaşantıya ve maddi kaygılara göre çalışma iradesi ve mutluluk için varyans-kovaryans eşitliğinin sağlandığı görülmüştür.

Çocuklukta Aile Yaşantılarına, Okul Yaşantılarına ve Kişisel-Sosyal Yaşantılarına Göre Çalışma İradesi ve Mutluluğa İlişkin Bulgular

Araştırmada, yetişkinlerin çocukluktaki aile yaşantılarına, okul yaşantılarına ve kişisel-sosyal yaşantılarına göre çalışma iradesi ve mutluluk düzeylerinin anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla MANOVA Wilks' Lambda (Λ) Testi uygulanmış; elde edilen MANOVA ve betimsel istatistik sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Yetişkinlerin Çalışma İradesinin ve Mutluluklarının Çocukluk Yaşantılarına Göre MANOVA Wilks-Lambda (Λ) Testi Sonuçları ve Betimsel İstatistikleri*

Aile Yaşantısına Göre MANOVA Wilks-Lambda (Λ) Testi Sonuçları, Ortalama ve SS							
Kaynak	**Değişkenler**	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**η2**
Çocuklukta Aile Yaşantısı	**Çalışma İradesi**	97.23	1	97.23	.63	.43	.00
	Mutluluk	719.18	1	719.18	31.94	.001	.09
Wilks' Lambda (Λ)= .90, F (2,313) = 16.16, p <.05, η2 = .09							

Betimsel İstatistikler	**Çocuklukta Aile Yaşantısı**	**n**	$\bar{x}$	**SS**
Çalışma İradesi	**Düşük**	300	52.28	12.36
	Yüksek	16	49.75	13.23
Mutluluk	**Düşük**	300	23.69	4.68
	Yüksek	16	16.81	5.76

Okul Yaşantısına Göre MANOVA Wilks-Lambda (Λ) Testi Sonuçları, Ortalama ve SS							
Kaynak	**Değişkenler**	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**η2**
Çocuklukta Okul Yaşantısı	**Çalışma İradesi**	764.17	1	764.17	4.97	.03	.02
	Mutluluk	330.23	1	330.23	13.86	.001	.06
Wilks' Lambda (Λ)= .93, F (2,220) = 7.88, p < .05, η2 = .07							

Betimsel İstatistikler	**Çocuklukta Okul Yaşantısı**	**n**	$\bar{x}$	**Ss**
Çalışma İradesi	**Düşük**	206	52.98	12.46
	Yüksek	17	46.00	11.55
Mutluluk	**Düşük**	206	23.76	4.78
	Yüksek	17	19.18	5.97

Kişisel-sosyal yaşantıya Göre MANOVA Wilks' Lambda Testi Sonuçları, Ortalama ve SS							
Kaynak	**Değişkenler**	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**η2**
Çocuklukta Kişisel-Sosyal Yaşantı	**Çalışma İradesi**	591.53	1	591.53	4.13	.04	.01
	Mutluluk	158.60	1	158.60	6.94	.01	.02
Wilks' Lambda (Λ)= .97, F (2, 317) = 4.64, p < .05, η2 = .03							

Betimsel İstatistikler	**Çocuklukta Kişisel-Sosyal Yaşantı**	**n**	$\bar{x}$	**Ss**
Çalışma İradesi	**Düşük**	313	52.44	12.04
	Yüksek	7	43.14	7.78
Mutluluk	**Düşük**	313	23.53	4.81
	Yüksek	7	18.71	2.56

Tablo 3'te görüldüğü gibi, MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları, yetişkinlerin çocukluktaki aile yaşantılarına göre çalışma iradesi ve mutluluk puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği ve etki değerinin de, orta düzeyde bulunduğunu ortaya koymuştur [Wilks' Lambda (Λ)= .90, F (2, 313) = 16.16, p <.05, η2 = .09]. MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında, çocukluktaki aile yaşantılarına göre yetişkinlerin çalışma iradesi (F= .63, p>.05, η2 = .00) puan ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermediği; çocuklukta aile yaşantısına göre mutluluk düzeyleri (F=31.94, p < .05, η2 = .09) puan ortalamalarının ise anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Etki büyüklükleri incelendiğinde (**η2**) çocukluktaki aile yaşantılarına göre çalışma iradesi için anlamlı bir etki büyüklüğü saptanmazken, çocuklukta aile yaşantısına göre mutluluk üzerinde orta düzeyde etkili olduğu saptanmıştır.

Ayrıca, Tablo 3'te görüldüğü gibi çocuklukta aile yaşantısı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması $\bar{x}$=52.28, Ss=12.36, n=300'dür. Çocuklukta aile

yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması x̄=49.75, Ss=13.23, n=16'dır. Çocuklukta aile yaşantısı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=23.69, Ss=4.68, n=300'dür. Çocuklukta aile yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=16.81, Ss=5.76, n=16'dır *(Çocuklukta aile yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alınması olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olacağı anlamını taşımaktadır).* Sonuç olarak, çocuklukta olumsuz aile yaşantısı puanı yüksek olan bireylerin mutluluk düzeyleri daha düşük bulunurken, çalışma iradesi düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmamıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, Wilks' Lambda Testi sonuçları yetişkinlerin çocukluktaki okul yaşantısına göre çalışma iradesi ve mutluluk puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği ve etki değerinin de, orta düzeyde bulunduğunu ortaya koymuştur [Wilks' Lambda (Λ)= .93, F (2, 220) = 7.88, p < .05, η2 = .07]. MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında, çocukluktaki okul yaşantısına göre yetişkinlerin çalışma iradesi (F= 4.97, p<.05, η2 = .02) ve mutluluk (F= 13.86, p < .05, η2 = .06) puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur. Etki büyüklükleri incelendiğinde (**η2**) çocukluktaki okul yaşantısına göre çalışma iradesi için düşük düzeyde etki bulunurken, çocukluktaki okul yaşantısına göre mutluluk için orta düzeyde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, Tablo 3'te görüldüğü gibi, çocukluktaki okul-yaşantısı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması x̄=52.98, Ss=12.46, n=206'dır. Çocuklukta okul yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması x̄=46.00, Ss=11.55, n=17'dir. Çocuklukta okul yaşantısı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=23.76, Ss=4.78, n=206'dır. Çocuklukta okul yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=19.18, Ss=5.97, n=17'dir *(Çocuklukta okul yaşantısı ölçeğinden yüksek puan alınması olumsuz okul yaşantılarının yüksek olacağı anlamını taşımaktadır).* Sonuç olarak, olumsuz okul yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları, yetişkinlerin çocukluktaki kişisel-sosyal yaşantılarına göre çalışma iradesi ve mutluluk puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği ve etki değerinin de, düşük düzeyde bulunduğunu ortaya koymuştur [Wilks' Lambda (Λ)= .97, F (2, 317) = 4.64, p < .05, η2 = .03]. MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında, çocukluktaki kişisel-sosyal yaşantılara göre yetişkinlerin çalışma iradesi (F= 4.13, p <.05, η2 = .01) ve mutluluk düzeyleri (F= 6.94, p<.05, η2 = .02) puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Etki büyüklükleri incelendiğinde (**η2**) çocuklukta kişisel-sosyal yaşantının hem çalışma iradesi hem de mutluluk için düşük düzeyde etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Tablo 3'te görüldüğü gibi çocuklukta kişisel-sosyal yaşantı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalamasının x̄=52.44, Ss=12.04, n=313'tür. Çocuklukta kişisel-sosyal yaşantı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması x̄=43.14, Ss=7.78, n=7'dir. Çocuklukta kişisel-sosyal yaşantı ölçeğinden düşük puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=23.53, Ss=4.81, n=313'tür. Çocuklukta kişisel-sosyal yaşantı ölçeğinden yüksek puan alan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması x̄=18.71, Ss=2.56, n=7'dir (*Çocuklukta kişisel-sosyal yaşantı ölçeğinden yüksek puan alınması olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olacağı anlamını taşımaktadır).* Sonuç olarak, olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır.

Maddi Kaygılara Göre Çalışma İradesi ve Mutluluğa İlişkin Bulgular

Araştırmada yetişkin bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeylerinin maddi kaygılarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla MANOVA Wilks' Lambda Testi uygulanmış; elde edilen MANOVA ve betimsel istatistik sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Yetişkinlerin Çalışma İradesi ve Mutluluklarının Maddi Kaygılara Göre MANOVA Wilks' Lambda Testi Sonuçları ve Betimsel İstatistikleri*

Kaynak	Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η2
Maddi Kaygı	Çalışma İradesi	2070.60	1	2070.60	13.05	.001	.04
	Mutluluk	1681.98	1	1681.98	75.96	.001	.20
Wilks' Lambda (Λ)= .79, F (2,299) = 39.88, p < .05, η2 = .21							

Betimsel İstatistikler	Maddi Kaygı	n	$\bar{x}$	SS
Çalışma İradesi	Düşük	221	53.87	12.97
	Yüksek	81	47.96	11.50
Mutluluk	Düşük	221	24.61	4.46
	Yüksek	81	19.28	5.33

Tablo 4'te görüldüğü gibi, MANOVA Wilks' Lambda Testi sonuçları yetişkinlerin maddi kaygılarına göre çalışma iradesi ve mutluluk puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterdiği ve etki değerinin de yüksek düzeyde bulunduğunu ortaya koymuştur (Wilks' Lambda (Λ)= .79, F (2, 299) = 39.88, p< .05, η2 = .21). MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında, maddi kaygıya göre yetişkinlerin çalışma iradesi (F= 13.05, p<.05, η2 = .04) ve mutluluk (F= 75.96, p <.05, η2 = .20) puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Etki büyüklükleri incelendiğinde (**η2**) maddi kaygıya göre çalışma iradesi için düşük düzeyde etki bulunurken, maddi kaygının mutluluk üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, Tablo 4'te görüldüğü gibi, maddi kaygısı düşük olan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması $\bar{x}$=53.87, Ss=12.97, n=221'dir. Maddi kaygısı yüksek olan yetişkinlerin çalışma iradesi puan ortalaması $\bar{x}$=47.96, Ss=11.50, n=81'dir. Maddi kaygısı düşük olan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması $\bar{x}$=24.61, Ss=4.46, n=221'dir. Maddi kaygısı yüksek olan yetişkinlerin mutluluk puan ortalaması $\bar{x}$=19.28, Ss=5.33, n=81'dir. Sonuç olarak, maddi kaygı düzeyi yüksek olan bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeylerinin, maddi kaygı düzeyi düşük olan bireylere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Çocuklukta Aile Yaşantılarına, Çocuklukta Okul Yaşantılarına ve Çocuklukta Kişisel-Sosyal Yaşantılarına Göre Çalışma İradesi ve Mutluluğa İlişkin Tartışma ve Yorum

Çocukluk Yaşantıları ile Çalışma İradesi

Araştırmanın sonucunda, çocukluk döneminde olumsuz aile yaşantısı yüksek ya da düşük düzeyde olan yetişkin bireylerin çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, çocukluk döneminde olumsuz okul yaşantıları ve olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi düzeyleri düşük çıkmıştır.

Araştırmanın sonucunda beklenilenin aksine, çocuklukta olumsuz aile yaşantısı olan ve olmayan yetişkin bireylerin çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aslında bireyin çocukluk deneyimleri hem ergenlik, hem de yetişkinlik dönemlerini etkiler (Corey, 2000). Bu dönemde, bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve okullarından aldıkları olumlu destek, onları yaşamları boyunca daha olumlu ve başarılı olmaları yönünde etkilerken; destek alamamak yetişkin yaşamlarında çok çeşitli sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir. Ailesinden destek alan ve eşitlikçi bir tutumla yetiştirilen bireylerin meslek seçiminde daha özgür oldukları ve mesleki seçim yeteneklerinin de geliştiği belirtilmektedir (Koçak, Ergin & Younis, 2022). Çocuklukta maruz kalınan olumsuz deneyimlerin olumsuz bilişsel şemalara yol açabileceği görülmektedir (Kim, 2024). Ailede maruz kalınan şiddet, ihmal ve istismar deneyiminin bireyde yaşam boyu devam eden kalıcı izli bilişsel etkileri olabilir. Bu da bireyin mesleki seçimlerini ve çalışma iradesini etkileyebilir. Araştırmanın sonucunda, çocuklukta olumsuz aile yaşantısı olan ve olmayan yetişkin bireylerin çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmaması sonucu, aile içi sevgi eksikliğinin bireyin özgürce meslek seçme kapasitesini doğrudan etkilemeyebileceği ya da bireyin bu olumsuzlukları zamanla telafi edebileceği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle ergenlik ve sonrası dönemlerinde edinilen destekleyici sosyal ilişkiler, eğitim olanakları ve üniversitedeki farklı deneyimler, erken dönem aile yaşantılarının olumsuz etkilerini dengeleyici bir rol üstlenebilir. Zira, bu araştırmaya katılan bireylerin %81.5'unun lisans ve üstü eğitime sahip olmaları da bu bulguya neden olmuş olabilir. Ayrıca çalışma iradesinin, yalnızca çocukluk deneyimlerine bağlı olmayan; yaşam boyu şekillenen, dinamik bir yapı olduğu söylenebilir. Çalışma iradesi bireyin kısıtlamalar karşısında mesleki karar alabilme kapasitesini içeren bilişsel bir yapı olduğundan (Bryce vd., 2023; Hartung vd., 2005; Yuan & Li, 2019), yetişkinlikte kazanılan özyeterlik inancı, problem çözme becerileri ve kariyerle ilgili öğrenilmiş deneyimler bu yapının güçlenmesine katkı sağlayabilir. Dolayısıyla aile içi sevgi eksikliği gibi duygusal yoksunlukların, çalışma iradesi üzerinde dolaylı ya da zayıflamış etkiler gösterebileceği şekilde açıklanabilir. Ayrıca, bireylerin olumsuz aile yaşantılarına verdikleri tepkilerin heterojen olması da bu bulgunun açıklanmasında dikkate alınmalıdır. Bazı bireyler için olumsuz aile deneyimleri, mesleki yaşamda daha güçlü bir özerklik geliştirme ve kendi yaşamını kontrol etme motivasyonunu artırıcı bir işlev görebilmektedir. Bu durum, Masten, Best ve Garmezy'nin (1990) belirtmiş olduğu "yılmazlık" açıklaması çerçevesinde de değerlendirilebilir. Ayrıca, literatürde bireylerin çocukluk travmalarını telafi etmek amacıyla bilinçdışı olarak belirli mesleki rolleri tercih edebildikleri belirtilmektedir. Sosyal girişimcilik örneği üzerinden, geçmişteki olumsuz deneyimlerin başkalarına yardım etme yoluyla anlamlandırılması ve iyileştirilmesi süreci vurgulanmaktadır (Pines, 2000; Driver, 2017; Cohen vd., 2024; Laine & Kibler, 2018). Bu durumun gerçekleştirildiği ortamlardan birisi de mesleğin icra edildiği çalışma ortamlarıdır. Olumsuz çocukluk deneyimlerinden dolayı bireyin psikolog olmak istemesi, çocukluk çağında başlayan bir hastalığı olan bireylerin sağlıkla ilgili hemşire ya da doktor olmak istemesi söz konusu olabilir (Adelson, Wilkins ve Ginter, 2022). Mevcut araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren Seeger'in (2023) yapmış olduğu araştırmanın sonucunda da, ebeveynlerinden kötü muamele gören bireylerin kariyer kararlarıyla anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Buna karşın, Bryce vd. (2023) ve Xu (2020), aile içi işlevsiz yaşantıların kariyer seçimlerini etkilediğini ve sağlıklı bir aile ortamının kariyer kararı verme güçlüğünü azalttığını belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda çocuklukta olumsuz aile yaşantısı olan ve olmayan yetişkin bireylerin çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması bulgumuza temkinli yaklaşılması ve farklı ölçme araçları ile yeni ve kapsamlı araştırmaların yapılması uygun olacaktır. Ayrıca, derinlemesine yapılacak olan nitel araştırma ile farklı sonuçlar da elde edilebilir.

Araştırmanın sonucunda, çocuklukta olumsuz okul yaşantıları yüksek olan bireylerin çalışma iradesi düşük çıkmıştır. Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz okul yaşantıları arasında akran zorbalığı, öğretmen ayrımcılığı ve düşük akademik başarı öne çıkmaktadır. Özellikle okul ortamında yaşanan olumsuzlukların okul fobisini tetikleyebileceği, motivasyonu düşürebileceği ve mesleki yönelimi olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir. Öğretmenlerinden yeterli destek göremeyen, sürekli eleştirilen ya da ihmal edilen çocuklarda akademik özgüvenin düştüğü görülmektedir (Wentzel, 1998). Benzer şekilde, okulda zorbalığa maruz kalan çocukların ilerleyen yaşam dönemlerinde kaygı, güvensizlik, düşük motivasyon ve düşük akademik performans gibi sorunlar yaşadıkları bildirilmektedir (Arseneault, 2010). Okul ortamında karşılaşılan akademik ve sosyal engeller, bireyin mesleki ilgi ve beklentilerini olumsuz etkileyebilmekte ve kariyer yöneliminin netleşmesini geciktirebilmektedir (Lent, 1994). Buna karşılık, öğretmen desteği ve olumlu okul deneyimlerinin bireyin uzun vadeli hedefler oluşturmasında kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu tür desteklerden yoksun kalan öğrencilerin ileriki yaşamlarında kariyer belirleme süreçlerinde daha fazla güçlük yaşayabildikleri ifade edilmektedir (Roeser, 2000). Diğer yandan akran zorbalığına maruz kalan ya da zorbalık davranışı sergileyen çocukların, bilişsel ve duygusal düzeyde bir yük biriktirerek etkili ve özgür seçim yapma becerilerinin olumsuz yönde etkilenebileceği belirtilmektedir (Williams & Batten, 1981). Nitekim, çocuklukta akran zorbalığına maruz kalan bireylerin, yetişkinlik döneminde daha az risk alan, motivasyonu düşük ve çalışma yaşamında daha pasif bir tutum sergileyen bireyler oldukları bulunmuştur (Smith & Brain, 2000). Düşük akademik becerilerin, bilişsel yeterliklerde yaşanan eksiklikleri yansıtması nedeniyle çalışma iradesinin önemli bir yordayıcısı olabileceği ifade edilmektedir (Olweus, 1994).

Araştırmanın sonucunda, çocuklukta olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları fazla olan bireylerin çalışma iradesi düşük çıkmıştır. Olumsuz kişisel-sosyal deneyimler, çocuğun çevresi ve akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kuramaması ve sosyal dışlanma yaşamasıyla karakterize edilmektedir (Leary & Baumeister, 2000). Bu kapsamda çocukluk döneminde karşılaşılan olumsuz kişisel-sosyal yaşantılar arasında akran zorbalığı (Salmivalli, 2010) ve sosyal izolasyon öne çıkmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz kişisel-sosyal yaşantılar arasında yer alan sosyal dışlanmanın, benlik saygısı ve öz yeterlik algısını olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmektedir. Buna karşılık, çocuklukta edinilen özgüven, sosyal destek ve risk alma eğilimleri gibi faktörlerin, yetişkinlikte iş yaşamı dâhil olmak üzere birçok alanda etkili kariyer seçimlerini ve başarıyı destekleyebileceği ileri sürülmektedir (Kamas & Preston, 2012). Ayrıca çocuklukta yaşanan sosyal travmaların (örneğin; dışlanma ve duygusal ihmal gibi deneyimlerin) bilişsel ve sosyal gelişimi olumsuz etkileyerek yetişkinlikte düşük mesleki tatmin, sık iş değişikliği ve düşük çalışma disiplini ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (Koenen vd., 2003). Sosyal destekten yoksun bireylerde kariyer kararsızlığının daha yaygın görülmesi de bu bulguları desteklemektedir (Aydın & Kaya, 2016).

Genel olarak araştırma sonuçları, çocukluk döneminde yaşanan okul ve kişisel-sosyal temelli olumsuz deneyimlerin yetişkinlikte çalışma iradesini zayıflatabileceğini, ancak aile kaynaklı olumsuzlukların bu etkiyi göstermeyebileceğini de ortaya koymaktadır.

Çocukluk Yaşantıları ile Mutluluk

Araştırmanın sonucunda, çocukluk döneminde olumsuz aile yaşantıları, olumsuz okul yaşantıları ve olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları yüksek düzeyde olan bireylerin mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır. Çocuklukta karşılaşılan olumsuz yaşantı deneyimlerinin izleri çoğu zaman ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık döneminde de bireye eşlik edebilir (Lacey vd., 2020). Bu olumsuz deneyimler bireyde kaygı, depresyon, anksiyete, stres şeklinde açığa çıkabildiği gibi

psikopatolojik olumsuzluklara da yol açabilir (Daines, 2021). *Çocuklukta ailede karşılaşılan olumsuz deneyimler;* güvensiz bağlanma, boşanma, ilgisiz ebeveyn tutumu, aile içi fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olarak sıralanabilir (Kara & Yüksel-Şahin, 2021). *Çocuklukta olumsuz okul yaşantıları;* akran zorbalığı, öğretmen ayrımcılığı, okula ve derslere karşı olumsuz tutum; *çocuklukta olumsuz kişisel-sosyal yaşantılar ise* sosyal dışlanma, sınırlı sosyallik, tercih edilmeme vb. olarak sıralanabilir (Cichetti & Toth, 2005; Önder & Gülay-Ogelman, 2011). Çocukluğunda olumsuz yaşantı ve travmalar deneyimleyen bireyin yetişkinlikteki mutluluğu, olumsuz deneyimi daha az olan bireye göre daha sınırlı olabilir (Erus vd., 2024 ; Wang, 2021). Çocukluk çağı olumsuz yaşantıların depresyon ve anksiyeteye neden olduğu (Gündüz & Gündoğmuş, 2019); stresi arttırdığı (Finlay vd., 2022) ve mutluluğu düşürdüğüne ilişkin araştırmalar mevcuttur (Erus vd., 2024). Potter ve diğerleri (2024) tarafından yapılan araştırmada, çocuklukta fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmış bireylerin yetişkinlikte daha az ve sınırlı düzeylerde öznel iyi oluş bildirdiği aktarılmıştır. Bu sonuç mevcut araştırmanın bulgularını doğrulamıştır. Benzer bir bulgu da Shonkoff vd. (2012), tarafından ortaya konmuştur. Bu çalışmada özellikle sosyal destekten mahrum yetişmiş çocukların, gelecekte stresli yaşantılarla mücadele etmekte zorlandığı, duygusal düzenleme becerilerini sağlayamadığı, bunlara yönelik olarak bu bireylerde mutluluk ve yaşam doyumunun azaldığı ifade edilmiştir. Çocuklukta deneyimlenen olumsuz yaşantıların gelecekte mutluluk ve yaşam doyumu üzerindeki etkisini (Akintunde vd., 2024) tolere etmenin yolu, çocuklukta olumlu deneyimlere şahit olmak ve varsa olumsuz deneyimlerin etkileri ile mücadele etmektir. Bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı olumlu deneyimler, sosyal destek sistemleri ve kişisel başa çıkma mekanizmaları vb. bu olumsuz etkileri azaltabilir veya ortadan kaldırabilir (Han vd. 2023; Almeida vd. 2024).

Maddi Kaygılara Göre Çalışma İradesi ve Mutluluğa İlişkin Tartışma ve Yorum

Maddi Kaygılar ve Çalışma İradesi

Araştırmanın sonucunda, maddi kaygıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi düzeyleri düşük çıkmıştır. Bireylerin maddi kaygılardan bağımsız olarak, kariyer süreçlerinde özgürce seçim yapabilmeleri ve kişisel konforlarını geliştirebilmeleri, yaşam doyumu ve genel yaşam kalitesi açısından önemli görülmektedir. Nitekim etkili ve özerk mesleki seçimlerin bireyin yaşam kalitesine anlamlı katkılar sunduğu belirtilmektedir (Duffy vd., 2011; Duffy vd., 2012). Çalışma iradesini sınırlayan engeller genel olarak yapısal, finansal ve kişisel-sosyal engeller şeklinde sınıflandırılmaktadır. Günümüz koşullarında en görünür ve yaygın engellerin başında finansal kısıtlar gelmektedir (Büyükgöze-Kavas & Ünal, 2019). Finansal engellerle karşılaşılması, bireylerde maddi kaygıların ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmakta (Archuleta vd., 2013) ve bu kaygıların zamanla bireyin mesleki hedeflerine yönelik motivasyonunu ve karar verme gücünü zayıflatabildiği görülmektedir. Maddi ve finansal kısıtların kaygıya dönüşerek bireyin çalışma iradesini olumsuz yönde etkilemesi, bireyin arzu ettiği ve özgürce inşa etmeyi hedeflediği kariyer yolunu sınırlayabilmektedir.

Literatürde doğrudan maddi kaygı ile çalışma iradesi arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalardan ziyade maddi-finansal zorluklar ile çalışma iradesi arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalar bulunmaktadır (Douglass vd., 2019). Çalışma yaşamında terfi olanakları, kariyer gelişimi ve buna bağlı gelir artışlarının maddi kaygıların etkisini azaltmada önemli rol oynadığı ifade edilmektedir (Jawahar vd., 2022). Bu doğrultuda ekonomik refah düzeyi yüksek bireylerin çalışma iradelerinin daha güçlü olduğu ve kendi ilgi ve değerleriyle uyumlu mesleki seçimler yapma kapasitelerinin daha gelişmiş olduğu ileri sürülebilir. Yapılmış olan araştırmalarda, yetişkin bireylerin kariyer kararı verirken ekonomik zorluk yaşamalarının özgür tercihler yapmalarına engel olduğu bulunmuştur (Song & Lee, 2023). Benzer şekilde Allan ve diğerleri

(2020), üniversite öğrencileriyle yürüttükleri boylamsal çalışmada ekonomik yoksunluğun çalışma iradesini azalttığını ortaya koymuşlardır. Hai vd. (2022) ise maddi zorlukların çalışma iradesi üzerindeki olumsuz etkilerinin, aile desteği ve yeterli iş kaynaklarına sahip olunması durumunda hafifletilebileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca, daha yüksek sosyoekonomik çevrelerden gelen bireyler daha özgür kariyer tercihleri yapmaktadırlar (Coşkun, 2023). Bu bulgular, finansal zorluklara bağlı olarak yaşanan maddi kaygıların çalışma iradesi üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve mevcut araştırma bulgularını desteklediğini göstermektedir. Literatürde yer alan bazı çalışmalar, finansal kaygılar ile kariyer keşfi ve arayışı arasında doğrudan bir ilişki olmadığını; finansal kaygılar bir krize dönüşmediği sürece bireylerin kariyer değişikliğine yönelme olasılığının düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Schmitt vd., 2024). Bununla birlikte, maddi kaygıyla baş etmenin başlı başına bir güçlük olduğu ve bu durumun çalışma iradesini sınırlamasının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Özellikle zorlayıcı finansal koşullarda, örgütsel bağlılığın güçlendirilmesi ve çalışanlara yönelik psikososyal ve maddi desteklerin sağlanmasının, bireylerin daha istikrarlı ve güçlü bir çalışma iradesi geliştirmelerine katkı sunduğu ifade edilmektedir (Karatepe vd., 2024).

Maddi Kaygılar ve Mutluluk

Araştırmanın sonucunda, maddi kaygıları yüksek düzeyde olan bireylerin mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır. Kaygı, gelecekte ortaya çıkabilecek olası olumsuzluklara yönelik zihinsel, duygusal ve fizyolojik tepkiler bütünü olarak tanımlanırken (Barlow, 2002); maddi kaygı ekonomik güçlük yaşama, temel ihtiyaçları karşılayamama ve maddi olanaklara erişimin kısıtlanacağı düşüncesiyle ortaya çıkan bilişsel stres tepkileri çerçevesinde ele alınmaktadır (Ayvaz & Şahin, 2024). Yapılmış olan araştırmalarda kaygı ile mutluluk arasında güçlü ve negatif yönlü ilişkiler saptanmıştır (Lyubomirsky vd., 2005). Bu bağlamda finansal kaygının, bireyin mutluluğunu olumsuz yönde etkilemesi beklenen bir durumdur. Maddi kaygıları fazla olan bireylerin olumsuz duyguları daha fazla, olumlu duyguları daha az ve yaşam doyumları daha düşük olmaktadır. Stres düzeyleri yükselmektedir. Yoksullukla birlikte ortaya çıkan stres, sorunlarla sağlıklı bir biçimde başa çıkmayı engellemektedir (Yüksel Şahin & Yılmaz, 2023). Literatürde ekonomik kısıtlılıklar ve maddi yoksunluklar ile mutluluk arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar, gelir düzeyinin yükselmesiyle birlikte bireylerin mutluluk düzeyinin de arttığını ortaya koymaktadır (Kushlew vd., 2015; Sasaki vd., 2022). Lindberg vd. (2021), finansal kaygı yaşamanın yaşam memnuniyeti ve mutluluk üzerinde olumsuz etkiler yarattığını bildirmiştir. Shaau ve Gire (2023) ise maddi stres altında bulunan bireylerde mutluluk düzeyinin azaldığını, ancak yaşamda anlam arayışının bu olumsuz etkinin azaltılmasında aracı bir rol üstlenebileceğini ileri sürmüştür. Yüksel Şahin ve Yılmaz'ın (2023) bulguları da derin yoksulluk yaşayan bireylerin mutluluk ve yaşam doyumu düzeylerinin oldukça düşük olduğunu; bu bireylerde kaygı, utanç, kızgınlık ve mutsuzluk gibi olumsuz duyguları yoğun biçimde deneyimlediklerini göstermektedir.

Maddi kaygıların, bireyin mutluluğu üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyan yukarıdaki araştırmalarla benzer sonuçlar ortaya koyan çalışmalar da oldukça yaygındır. Birey olumsuz bir duygu ve düşünce olarak var olan maddi kaygısı ile yaşam doyumunu azaltır (Özyüksel, 2022; Ahamed & Limbu, 2024). Bu araştırmaların sonuçları, evrensel bir kaygı türü olarak literatürde yer alan finansal kaygının, negatif duygulanımlara eşlik ederek mutluluk üzerinde azaltıcı etkilerinin olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, Diener ve Seligman (2004), yüksek gelir düzeyine sahip bireylerdeki maddi durumun mutluluk üzerindeki etkisinin azaldığını ileri sürer. Sosyal ilişkiler, yaşam anlamı, hobiler, aile içi sevgi bağları vb. faktörlerin mutluluğu sağlamak için daha belirleyici hale geldiğini belirtmiştir. Benzer

şekilde, Kahneman ve Deaton (2010) da gelir arttıkça duygusal iyi oluşun belirli bir seviyeden sonra sabit kaldığını ve maddi kaygıların mutlulukla olan ilişkisinin zayıfladığını göstermiştir. Bu bulgular, mutluluğun yalnızca ekonomik faktörlerle değil, psikolojik ve sosyal etkenlerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Ancak, finansal sıkıntı sonucu oluşan kaygıların mutlulukla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu da yapılmış olan araştırmalarda görülmektedir.

SONUÇ, ÖNERİ ve SINIRLILIKLAR

Araştırmanın sonucunda, çocukluk döneminde olumsuz okul yaşantıları, olumsuz kişisel-sosyal yaşantıları ve maddi kaygıları yüksek düzeyde olan bireylerin çalışma iradesi ve mutluluk düzeyleri düşük çıkmıştır. Bulgalara yönelik olarak öneriler ve sınırlılıklar aşağıda sunulmuştur:

- Araştırmanın sonucunda elde edilen *çocukluk döneminde yaşanan olumsuz aile yaşantılarına göre çalışma iradesi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmaması* yönündeki bulgusu doğrultusunda yılmazlık, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, mesleki kimlik ve çalışma iradesini birlikte ele alan modellerin test edilmesi, kariyer gelişim süreçlerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına katkı sunabilir.

-Araştırmada farklı meslek gruplarında yer alan bireylerin çalışma iradesi düzeylerine bakılmamıştır. Bundan sonraki araştırmalarda *çalışma iradesinin farklı meslek gruplarında ele alınması,* mesleğe özgü belirleyicilerin daha net biçimde ortaya konmasına olanak tanıyabilir.

- Türk kültürü bağlamında *toplumsal cinsiyet rolleri ile çalışma iradesi* arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı biçimde incelenmesi, kültürel özgünlük taşıyan önemli bulguların elde edilmesine katkı sağlayabilir.

- Mutlulukla ilgili yapılacak araştırmalarda boylamsal çalışmalara yer verilmesi, yaş faktörünün mutluluk üzerindeki etkisinin *kuşak farkı" ve "kohort etkisi* bakımından analizlerinin yapılması yararlı olabilir.

-Araştırmada *çocukluk döneminde yaşanan olumsuz okul ve kişisel-sosyal yaşantıların çalışma iradesini azalttığı* yönündeki bulgular doğrultusunda, okullarda görev yapan psikolojik danışmanların bireysel ve grup temelli müdahaleler yoluyla risk altındaki öğrencileri erken dönemde belirlemeleri büyük önem taşımaktadır. Özellikle olumsuz öğretmen tutumları ve akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin sistematik biçimde tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik önleyici ve müdahale edici programların uygulanması, risk faktörlerinin uzun vadeli etkilerinin azaltılmasına katkı sağlayabilir.

-Araştırmanın bulguları ve ilgili literatür birlikte değerlendirildiğinde, *olumsuz çocukluk deneyimlerinin yetişkinlik döneminde mutluluğu azaltıcı etkileri* dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, okullarda psikolojik danışman istihdamının artırılması ve psikolojik danışmanların özellikle koruyucu ve önleyici psikolojik danışma yaklaşımlarını yaygın biçimde uygulamalarının desteklenmesi önem arz etmektedir. Erken dönemde sunulan psikolojik destek hizmetleri, bireylerin uzun vadeli psikolojik iyilik hâllerinin güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.

-Bireylerin çalışma yaşamında çalışma iradelerinin ve mutluluklarını destekleyebilmek amacıyla**,** insana yakışır ücret düzeyleri ve çalışma koşullarının yeniden ele alınması önerilmektedir. Yaşam maliyetleri, sağlık hizmetlerine erişim, yeterli serbest zaman, sosyal olanaklar ve adil ücret politikaları dikkate alınarak oluşturulacak çalışma koşulları, hem mutluluğun hem de sürdürülebilir kariyer gelişiminin desteklenmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sunulmuştur:

-Araştırma sonuçları "uygun örnekleme" ile ulaşılan, yaşları 22 ila 65 aralığında olan bireylerle sınırlıdır. Bu örnekleme yönteminin pratik avantajlarına karşın, yanlılık ve genellenebilirlik açısından bazı önemli kısıtlılıkları bulunmaktadır. Yanlılık, verilerin yalnızca en kolay erişilebilen bireylerden elde edilmesi ve bu nedenle örneklemin belirli özelliklere sahip kişilerle sınırlı kalması riskini doğurmaktadır. Nitekim araştırmaya katılan yetişkinlerin %81.5'u lisans ve üstü eğitime sahiptirler. Eğitim düzeyi açısından dengeli bir dağılım bulunmamaktadır. Genellenebilirlik açısından ise katılımcı grubunun rastgele seçilmemesi nedeniyle elde edilen bulguların evrene genellenemeyeceği kabul edilmektedir (Etikan, Musa & Alkassim, 2016). Bu nedenlerle araştırmadan elde edilen sonuçların yorumlanmasında bu sınırlılık dikkate alınmalıdır.
-Araştırmada sürekli değişkenlerin ±1 standart sapma ölçütüne göre düşük ve yüksek gruplara ayrılması ve orta düzeyde puan alan katılımcıların analiz dışında bırakılması, özellikle bazı yüksek puan gruplarında örneklem büyüklüğünün oldukça küçük kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle, söz konusu gruplara ilişkin bulgular temkinli yorumlanmalıdır.
-Araştırma sonuçları, ölçme araçlarından edinilen verilerle sınırlıdır.

-Bu çalışmanın kesitsel desene sahip olması, elde edilen bulguların yorumlanmasını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle gelecekte yürütülecek araştırmalarda boylamsal tasarımların kullanılması; çocukluk yaşantılarının, bireylerin yetişkinlik dönemindeki çalışma iradesi ve mutluluk üzerindeki etkilerinin uzun vadede izlenmesi önerilmektedir.

- Bu çalışmanın nicel yöntemle yapılmış olması elde edilen bulguların yorumlanmasını sınırlandırmaktadır. Çocukluk yaşantılarının etkilerinin nitel araştırma yöntemleri ile incelenmesi, bu yaşantıların çalışma iradesi ve mutluluk üzerindeki etkilerinin daha derinlikli biçimde ortaya konmasını sağlayabilir.

-Bu araştırmada yalnızca olumsuz çocukluk yaşantıları ele alınması sınırlılık oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalarda olumlu aile deneyimlerinin ve koruyucu faktörlerin de araştırmalara dahil edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adelson, L., Wilkins, S., & Ginter, A. C. (2022). How childhood child life encounters influence child life career trajectories. *The Journal of Child Life: Psychosocial Theory and Practice*, *3*(2), 1-9. https://doi.org/10.55591/001c.38470

Adıgüzel, O., & Erdoğan, A. (2016). Anne Roe ve Holland'ın kişilik kuramları ile Shein'in kariyer değerlerinin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, *6*(3), 15-25.

Ahamed, A. J., & Limbu, Y. B. (2024). Financial anxiety: A systematic review. *International Journal of Bank Marketing*, *42*(7), 1666-1694.

Akintunde, T. Y., vd. (2024). Adverse childhood experiences and subjective well-being of migrants: Exploring the role of resilience and gender differences. *Global Social Welfare*, *11*(3), 243-255.

Allan, B. A., Sterling, H. M., & Duffy, R. D. (2020). Longitudinal relations among economic deprivation, work volition, and academic satisfaction: A psychology of working perspective. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, *20*, 311-329.

Almeida, T. C., vd. (2024). Adverse childhood experiences and aggression in adulthood: The moderating role of positive childhood experiences. *Child Abuse & Neglect*, *154*, 106929.

Anda, R. F., vd. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, *256*(3), 174–186. https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4

Archuleta, K. L., Dale, A., & Spann, S. M. (2013). College students and financial distress: Exploring debt, financial satisfaction, and financial anxiety. *Journal of Financial Counseling and Planning*, *24*(2), 50-62.

Arpacı, S., & Özek, Y. (2019). Finans sektöründe ekonomik kaygı ve tükenmişlik düzeylerinin örgütsel bağlılığa etkisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21*(2), 99-125. https://doi.org/10.21180/iibfdkastamonu.645417

Arseneault, L., Bowes, L., & Shakoor, S. (2010). Bullying victimization in youths and mental health problems: 'much ado about nothing'? *Psychological medicine*, *40*(5), 717–729. https://doi.org/10.1017/S0033291709991383

Avşar-Kurnaz, Ş. (2007). *Türkiye'de çocuk yoksulluğu.* Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Aydın, B. & Kaya, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak yaşam doyumu, sosyal destek ve öz-anlayış. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24*(3), 1301-1316.

Ayvaz, A, & Şahin, E. S. (2024). Maddi kaygı ölçeğinin (MKÖ) Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33*(2), 257-268.

Babbie, E. (2013). The *practice of social research*. Oxford University Press.

Barlow, D. H. (2002). *Anxiety and its disorders: The nature and treatment of anxiety and panic* (2nd ed.). The Guilford Press.

Bauer, J. J., McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2008). Narrative identity and eudaimonic well-being. *Journal of Happiness Studies*, *9*, 81-104.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (2017). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Interpersonal Development*, 57-89.

Baumeister, R. F., & Tierney, J. (2011). *Willpower: Rediscovering the greatest human strength.* Penguin Press.

Bryce, I., vd. (2023). A systematic literature review of the career choice of helping professionals who have experienced cumulative harm as a result of adverse childhood experiences. *Trauma, Violence, & Abuse*, *24*(1), 72-85.

Boullier, M., & Blair, M. (2018). Adverse childhood experiences. *Paediatrics and Child Health*, *28*(3), 132-137. https://doi.org/10.1016/j.paed.2017.12.008

Brown, D. (Ed.). (2002). *Career choice and development*. John Wiley & Sons.

Büyükgöze, H. (2018). Predicting work volition from proactive personality trait among university students. *Kastamonu Education Journal*, *26*(1), 117-123.

Büyükgöze-Kavas, A. & Ünal, Ş. (2019). Çalışma iradesi ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 2*(2), 194-214.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem.

Büyüköztürk, Ş., vd. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem.

Cicchetti, D., & Toth, S. L. (2005). Child maltreatment. *Annual Review of Clinical Psychology*, *1*, 409-438. https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144029

Cohen, H., Baruch, O. K., & Katz, H. (2024). Career metaphors and significant childhood experiences in social entrepreneurs' career choice. *The Journal of Entrepreneurship*, *33*(2),268-92. https://doi.org/10.1177/09713557241255409

Corey, G. (2000). *Theory and practice of counseling and psychotherapy.* Wadsworth Publishing.

Coşkun, P. A (2023). Comprehensive study on career calling: understanding the role of socioeconomic factors and work volition across cultures. Master's thesis,University of Padova, Padova. https://hdl.handle.net/20.500.12608/64528.

Çakmak Tolan, Ö. (2023). Boşanma ve etkileri: çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (50)*, 321-338. https://doi.org/10.52642/susbed.1221560

Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *24*(1), 81-92.

Çeven, H. B., Büyükgöze Kavas, A., & Kirazcı, F. (2024). Çalışan yetişkinlerde çalışma iradesi, kariyer uyumluluğu ve dengeli yaşam: iş ihtiyaçları doyumunun aracılık rolü. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, *24*(3), 812-828.

Çoğalan, Y. & Yazıcı, H. (2022). Lise öğrencilerinin özgüvenleri, kariyer denetim odakları ve kariyer kaygıları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(81), 152-165.

Daines, C. L., vd. (2021). Effects of positive and negative childhood experiences on adult family health. *BMC Public Health*, *21*, 1-8.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, *95*, 542-75.

Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? *Social Indicators Research*, *57*, 119-169.

Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond money: toward an economy of well-being. *Psychological Science in the Public Interest, 5*(1), 1–31. https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00501001.x

Doğan, H. (2014). Çağdaş kariyer karar verme yaklaşım ve modellerinin incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *4*(6), 100-130.

Doğan, T. & Akıncı Çötok, N. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(36), 165-172.

Douglass, R. P., vd. (2019). Proactive personality and decent work among racially and ethnically diverse working adults. *Journal of Career Assessment*, *28*(3), 512-528. https://doi.org/10.1177/1069072719894571

Driver, M. (2017). Motivation and identity: A psychoanalytic perspective on the turn to identity in motivation research. *Human Relations, 70*(11), 1261–1291.

Duffy, R. D., Diemer, M. A., & Jadidian, A. (2012). The development and initial validation of the work volition scale-student version. *The Counseling Psychologist, 40*(2), 291-319. https://doi.org/10.1177/0011000011417147

Duffy, R. D., vd. (2016). Examining predictors of work volition among undergraduate students. *Journal of Career Assessment, 24*(3), 441–459. https://doi.org/10.1177/1069072715599377

Duffy, R. D., vd. (2015). Work volition among U.S. Veterans: Locus of control as a mediator. *The Counseling Psychologist*, *43*(6), 853-878. https://doi.org/10.1177/0011000015576800.

Elliott, A. (2017). *Psychoanalytic theory: An introduction*. Bloomsbury Publishing.

Ergin, Z. Ö., Kirazcı, F., & Büyükgöze-Kavas, A. (2023). Çalışma psikolojisi kuramı bağlamında insana yakışır iş modeli. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(2), 19-32. https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1070314

Erus, S. M., vd. (2024). Adverse childhood experiences and subjective happiness: Half-longitudinal mediation role of family sense of coherence. *Personality and Individual Differences*, *230*, 112810.

Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri ,13*, 77-84.

Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, *5*(1), 1–4.

Finlay, S., vd. (2022). Adverse childhood experiences and allostatic load: A systematic review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, *136*, 104605.

Fredrickson B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology. The broaden-and-build theory of positive emotions. *The American psychologist*, *56*(3), 218–226. https://doi.org/10.1037//0003-066x.56.3.218

Gündüz, A., & Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 22*(4), 424-435. https://dx.doi.org/10.5505/kpd.2019.72621

Hai, L., Bao, X., & Li, W. (2022). Factors associated with work volition among Chinese undergraduates. *Frontiers in Psychology*, *13*, 1037185.

Han, D., Dieujuste, N., Doom, J. R., & Narayan, A. J. (2023). A systematic review of positive childhood experiences and adult outcomes: Promotive and protective processes for resilience in the context of childhood adversity. *Child Abuse & Neglect*, *144*, 106346. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106346.

Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior*, *66*(3), 385-419.

Haushofer, J., & Fehr, E. (2014). On the psychology of poverty. *Science, 344*(6186), 862–867. https://doi.org/10.1126/science.1232491

Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). Open schools/healthy schools: Measuring organizational climate. *Sage Publications*.

Hunt, T. K. A., Slack, K. S., & Berger, L. M. (2017). Adverse childhood experiences and behavioral problems in middle childhood. *Child Abuse & Neglect*, *67*, 391–402. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.005

Iannello, P., vd. (2021). Financial well-being and its relationship with subjective and psychological well-being among emerging adults: Testing the moderating effect of individual differences. *Journal of Happiness Studies*, *22*(3), 1385-1411.

İnanç, B., Bilgin, M. & Atıcı, M. (2015). *Gelişim psikolojisi*. Pegem Akademi Yayınları.

Jawahar, I. M., Mohammed, Z. J., & Schreurs, B. (2022). Effects of financial anxiety and employability on emotional exhaustion and performance. *Journal of Vocational Behavior, 137*, 1–15. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2022.103761

Judge, T. A., & Watanabe, S. (1993). Another look at the job satisfaction-life satisfaction relationship. *Journal of Applied Psychology, 78*(6), 939–948. https://doi.org/10.1037/0021-9010.78.6.939

Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, *107*(38), 16489–16493. https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107

Kamas, L., & Preston, A. (2012). The importance of being confident; gender, career choice, and willingness to compete. *Journal of Economic Behavior & Organization, 83*(1), 82–97. https://doi.org/10.1016/j.jebo.2011.06.013

Kara, E. & Yüksel-Şahin, F. (2021). Çocukluk çağında fiziksel, cinsel ve duygusal istismara maruz kalan evli bireylerin romantik ilişkilerindeki güven ve öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *50*(1), 180-216.

Karatepe, O. M., vd. (2024). Do financial anxiety and generalized anxiety mediate the effect of perceived organizational support on service employees' career commitment? *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, *36*(4), 1087-1113.

Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumulukları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *4* (33), 89-99.

Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. *Journal of Mood Disorders, 3*(1), 44–46. https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730

Kirazcı, F., & Büyükgöze Kavas, A. (2021). Çalışma iradesinde kariyer kararı öz-yetkinliğinin ve kariyer karar verme belirsizliğine toleransın rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(4), 1071-1088. https://doi.org/10.18037/ausbd.1039502

Klumpp, K. (2024). *Adverse childhood experiences and career decision making in college students: investigating the moderating effects of perceived covid-19 impact and ambiguity tolerance.* Doctoral Dissertation, The University of Southern Mississippi. USA. https://aquila.usm.edu/dissertations/2291

Koçak, O., Ergin, M., & Younis, M. Z. (2022). The Associations between childhood experiences and occupational choice capability, and the mediation of societal gender roles. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, *10*(6), 1004. https://doi.org/10.3390/healthcare10061004

Koenen, K. C., vd. (2003). Risk factors for course of posttraumatic stress disorder among Vietnam veterans: a 14-year follow-up of American Legionnaires. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *71*(6), 980–986. https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.6.980

Kugelmann, R. (2013). Willpower. *Theory & Psychology*, *23*(4), 479-498. https://doi.org/10.1177/0959354313490244.

Kushlev, K., Dunn, E. W., & Lucas, R. E. (2015). Higher income is associated with less daily sadness but not more daily happiness. *Social Psychological and Personality Science*, *6*(5), 483-489. https://doi.org/10.1177/1948550614568161

Kwon, J. E. (2019). Work volition and career adaptability as predictors of employability: Examining a moderated mediating process. *Sustainability*, *11*(24), 7089.

Lacey, R. E., vd. (2020). Adverse childhood experiences and early life inflammation in the Avon longitudinal study of parents and children. *Psychoneuroendocrinology*, *122*, 104914. https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2020.104914.

Laine, P., & Kibler, E. (2018). Identity work and the entrepreneurial process. *Entrepreneurship & Regional Development*, *30*(1–2), 139–165.

Lawson, K. M., Crouter, A. C., & McHale, S. M. (2015). Links between family gender socialization experiences in childhood and gendered occupational attainment in young adulthood. *Journal of Vocational Behavior*, *90*, 26–35. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.07.003

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, *32*, 1–62. Academic Press. https://doi.org/10.1016/S0065-2601(00)80003-9.

Lee, Y. G., Kelley, H. H., & Lee, J. (2023). Untying financial stress and financial anxiety: implications for research and financial practitioners. *Journal of Financial Therapy, 14*(1) 41-65. https://doi.org/10.4148/1944-9771.1293

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. *Career Choice and Development*, *4*(1), 255-311.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, *45*(1), 79–122. https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027

Lindberg, M., vd. (2021). Financial stress and subjective wellbeing among children-evidence from Finland. *Child Indicators Research*, *14*(2), 799-819.

Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, *131*(6), 803–855. https://doi.org/10.1037/0033-2909.131.6.803

Manap, A. (2015). Çocukluk yaşantıları ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of International Social Research, 8*(41),822-826.

Masten, A.S., Best, K.M., & Garmezy, N. (1990). Resilience and development: contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, *2*(4), 425-444. https://doi.org/10.1017/S0954579400005812

Mathur, T. & Chauhan, A. (2025). The impact of childhood trauma on career decision-making self-efficacy in young adults. *International Journal of Scientific Development and Research, 10*(5), 49-57.

Miller, G. E., & Chen, E. (2010). Harsh family climate in early life presages the emergence of a proinflammatory phenotype in adolescence. *Psychological Science*, *21*(6), 848-856.

Myers D. G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people. *The American Psychologist*, *55*(1), 56–67. https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.56

Nabakooza, M. P. (2024). *Financial stress, social support and depression among Makerere University postgraduate students.* Doctoral dissertation, Makerere University, School of Psychology (SPsy.) Collections, USA. http://hdl.handle.net/10570/13533.

Newman, A., vd. (2026). Work volition: A systematic review of the literature and agenda for future research. *Human Resource Management Review, 36*, 101118. https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2025.101118

Nguyen, T. L., vd. (2023). Factors affecting students' career choice in economics majors in the COVID-19 post-pandemic period: A case study of a private university in Vietnam. *Journal of Innovation & Knowledge, 8*(2), 1–8. https://doi.org/10.1016/j.jik.2023.100338

Oğuz, N., vd. (2022). Çocukluk çağı travmalarının benlik saygısı üzerine etkisi. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 61-77.

Olweus, D. (1994). Bullying at school: Basic facts and effects of a school based intervention program. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *35*(7), 1171–1190.

Önder, A., & Gülay-Ogelman, H. (2011). The reliability-validity study for the ego resiliency scale (teacher-mother-father forms) for children aged between 5 and 6. *International Refereed Academic Social Sciences Journal*, *2*(1), 5-21.

Özyüksel, S. (2022). Financial stress relationship with work life and financial well-being. *European Scientific Journal, ESJ*, *18*(6), 87.

Papalia, D. E., & Martorell, G. (2021). *Experience human development* (14th ed.). McGraw-Hill Education.

Pines, A. M. (2000). Career burnout: Causes and cures. *The Career Development Quarterly, 49*(1), 13–20.

Potter, S., Bridger, E., & Drewelies, J. (2024). Daily health and well-being in adulthood and old age: The role of adverse childhood experiences. *Applied Psychology. Health and Well-being*, *17*(1), e12637. https://doi.org/10.1111/aphw.12637

Reiland, M. (2023). *The role of childhood trauma history in relation to decent work.* Doctoral Dissertation, The University of Wisconsin-Milwaukee. Milwaukee ProQuest Dissertations & Theses, 30493184, USA.

Richardson, T., Elliott, P., & Roberts, R. (2013). The relationship between personal unsecured debt and mental and physical health: a systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, *33*(8), 1148-1162.

Roe, A. (1957). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology, 4*(3), 212–217. https://doi.org/10.1037/h0045950.

Roeser, R. W., Eccles, J. S., & Sameroff, A. J. (2000). School as a context of early adolescents' academic and social-emotional development: A summary of research findings. *The Elementary School Journal, 100*(5), 443–471. https://doi.org/10.1086/499650

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology, 52*, 141–166. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141

Ryu, S., & Fan, L. (2023). The relationship between financial worries and psychological distress among US adults. *Journal of Family and Economic Issues*, *44*(1), 16-33.

Saadedine, M., vd. (2023). Adverse childhood experiences and sexual dysfunction in midlife women: Is there a link? *The Journal of Sexual Medicine*, *20*(6), 792-799.

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior, 15*(2), 112–120. https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.007

Sapmaz, F., & Doğan, T. (2012). Mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak iyimserlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(3), *63-69.*

Sasaki, Y., vd. (2022). Association between happiness and economic status among older adults in two Myanmar regions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(6), 3216. https://doi.org/10.3390/ijerph19063216

Schmitt, A., Heihal, T. I., & Zacher, H. (2024). Financial worries, health complaints, and career exploration: the role of action crises. *Occupational Health Science*, *8*(3), 613-635.

Seçer, B. & Çınar, E. (2011). Bireycilik ve yeni kariyer yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 18*(2), 49-62.

Seehuus, S. (2023). Gender differences and similarities in work preferences: Results from a factorial survey experiment. *Acta Sociologica*, *66*(1), 5-25. https://doi.org/10.1177/00016993211060241

Seeger, L. R. (2023). *The impact of childhood adversity on career decision-making in licensed mental health clinicians: ACES and the Helping Profession.* Doctoral Dissertation, Liberty University, USA. https://digitalcommons.liberty.edu/doctoral/4440

Shaahu, A. I., & Gire, J. T. (2023). Relationship between financial stress and happiness among Nigerians: the intermediary role of meaning of life. *International Journal of Happiness and Development*, *8*(2), 128-154.

Shonkoff, J. P., Garner, A. S., (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Section on Developmental and Behavioral Pediatrics, 129*(1), e232–e246. https://doi.org/10.1542/peds.2011-2663

Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.

Smith, P. K., & Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, *26*(1), 1-9.

Song, J. Y., & Lee, K.-H. (2023). Influence of economic and academic barriers on perception of future decent work: A moderated mediation model of work volition and social support. *Journal of Vocational Behavior, 141,* 1–14. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2023.103842

Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, *16*(3), 282-298.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.

Taylor, A. J., Perera, H. N., Hoare, P. N., Salama, M., & McIlveen, P. (2023). Work volition and career control in retail workers. *Australian Journal of Career Development*, *32*(2), 147-157.

Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*(28-3), 374-384.

Xu, H. (2020). Childhood environmental adversity and career decision-making difficulty: a life history theory perspective. *Journal of Career Assessment*, *29*(2), 221-238. https://doi.org/10.1177/1069072720940978

Veenhoven, R. (2008). Healthy happiness: Effects of happiness on physical health and the consequences for preventive health care. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being, 9*(3), 449–469. https://doi.org/10.1007/s10902-006-9042-1.

Wang, D., vd. (2021). The longitudinal influences of adverse childhood experiences and positive childhood experiences at family, school, and neighborhood on adolescent depression and anxiety. *Journal of Affective Disorders*, *292*, 542–551. https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.05.108

Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: the role of parents, teachers, and peers. *J. Educ. Psychol.*, 90, 202–209.

Wheeler, B.E. & Brooks, C. (2023). Financial concerns, relationship happiness, and financial management behaviors: a moderating relationship among married and cohabiting respondents. *J Fam Econ Iss,* 44, 325–341. https://doi.org/10.1007/s10834-022-09824-5

Williams, T., & Batten, M. (1981). The quality of school life. Hawthorn. Australian Council for Educational Research.

Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı.* Pegem.

Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri.* Detay.

Yuan, B., & Li, J. (2019). Social-economics, community, campus and family: a nationwide empirical investigation on the association between adverse childhood experiences and early career choice of youths and adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, *25*(1), 221–239. https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1608274

Yumuk-Mercan, Ç., & Yumuk-Günay, G. (2023). Duygusal zekâ ile çalışma iradesi arasındaki ilişki: aşçılara yönelik bir araştırma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25*(Özel Sayı), 321-340. https://doi.org/10.26468/trakyasobed.1267696

Yurdakul, F. (2010). Amartya Sen'in yoksulluk üzerine düşünceleri ve sen yoksulluk indeksi: Türkiye uygulaması. *E-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences, 5*(3), 293-303.

Yüksel Şahin, F. & Yılmaz, E. (2023). Derin yoksulluk ve psikolojik etkileri: Yetişkin görüşleri üzerine karma yöntem çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11*(136), 1-25.

Hakem Değerlendirmesi
Dış bağımsız
Yazar Katkısı
Çalışmanın Tasarımı: MEA (%50) ve FYŞ (%50); Veri Toplama: MEA (%100); Araştırma ve Analiz: MEA (%50) ve FYŞ (%50); Orijinal Taslak: MEA (%50) ve FYŞ (%50); İnceleme ve Düzenleme: MEA (%10) ve FYŞ (%90)
Veri Seti Erişimi
Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve/veya analiz edilen veri setleri, makul bir talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.
Finansal Destek
Sorumlu yazar, bu çalışmanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Çıkar Çatışması
Sorumlu yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.
Etik Beyan
Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 05.01.2025 tarihli ve 2025.01 toplantı numaralı onay alınmıştır.
Bilgilendirilmiş Onam
Araştırmaya katılan tüm katılımcılardan online bilgilendirilmiş onam alınmıştır ve katılımcılara çalışmanın amacı, yöntemleri, olası riskler ve hakları detaylı olarak açıklanmıştır.
Bilgilendirme
Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.
Yazışmalar ve materyal talepleri ile ilgili konular için sorumlu yazarla iletişim kurulmalıdır.
Bu makalenin herhangi bir aşamasında üretken yapay zeka araçlarından faydalanılmamıştır.
Makale, 15th Çukurova International Scientific Research Conference'da 2025 yılında sunulmuştur.
Makale birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığındaki Yüksek Lisans Tez çalışmasından üretilmiştir.
Tüm yazarlar, makalenin yayınlanmış versiyonunu okumuş ve kabul etmiştir.

Peer-review
Externally peer-reviewed.
Author Contributions
Conceptualization: MEA (50%) and FYŞ (50%); Data Curation: MEA (100%); Research & Analysis: MEA (50%) and FYŞ (50%); Original Draft: MEA (50%) and FYŞ (50%); Review & Editing: MEA (10%) and FYŞ (90%).
Data Availability Statement
The data sets used and/or analyzed during the current study are available from the corresponding author upon reasonable request.
Funding
The authors declared that this study has received no financial support.
Conflict of Interest
The corresponding author has no conflict of interest to declare.
Ethical Approval
Ethical approval for this study was obtained from the Ethics Committee of Yildiz Technical University (Approval Date: January 5, 2025; Meeting No. 2025.01).
Informed consent
Informed consent was obtained from all participants, and they were provided with detailed information about the purpose of the study, its methods, potential risks, and their rights.
Acknowledgement
Research and publication ethics were followed in this article.
Correspondence and requests for materials should be addressed to Corresponding Author.
This article did not utilize generative AI tools at any stage.
This article was presented at the 15th Çukurova International Scientific Research Conference in 2025.
This article was derived from the first author's master's thesis.
All authors have read and accepted the published version of the manuscript.

Disclaimer/Publisher's Note: The statements, opinions, and data presented in all publications are solely those of the individual authors and contributors and do not reflect the views of IBAD Journal of Social Sciences or its editors. IBAD Journal of Social Sciences and its editors disclaim any responsibility for harm or damage to individuals or property arising from the ideas, methods, instructions, or products mentioned in the content.